

Percy Stulz — Alfred Opitz, **Volksbewegungen in Kursachsen zur Zeit der Französischen Revolution**. Berlin, Rütten & Loening, 1956, str. 246 + X příloh.

Tato zajímavá a záslužná práce je věnována otázce hnutí lidových mas v Sasku v době trvání francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století. Skládá se ze dvou samostatných studií, z nichž prvá, od P. Stulze, je věnována protifeudálnímu hnutí saského venkovského lidu a druhá, z pera A. Opitze, pojednává zase o revolučních projevech obyvatel saských měst a průmyslových oblastí.

Oba autoři založili své práce především na zevrubném výzkumu saských archivů, zejména zemského hlavního archivu v Drážďanech, a pak i na dostupné starší literatuře, co do počtu i kvality velmi skrovné. Buržoasní historiografie, pokud se vůbec věnovala otázce vlivu francouzské revoluce na Německo, omezovala se téměř výhradně jen na zjišťování ohlasů v duchovním životě německém, kdežto výzkum příslušných hospodářských a politických bojů na německé půdě zanedbala. Toto dějepiscectví v podstatě zamlčovalo, že pod dojmem francouzské revoluce se ve městech a na venkově vzvedla proti vládnoucím poměrům německým mohutná vlna lidových hnutí, která zachvatila téměř celé Německo, trvala několik let a otřásla velmi citelně tamními feudálními poměry. Jak P. Stulz, tak i A. Opitz prokázali ve svých dvou studiích neudržitelnost staré představy o tom, jako by prý „der deutsche Michel“ byl „zaspal“ toto revoluční období a naopak ukázali, s jakým zájmem a s jakou účastí sledovali obyvatelé i ve vzdálenějších končinách Německa (značně na východ od Porýní) revoluční dění francouzské, jak si z něho dovedli brát příklad pro vlastní jednání a revoluční činy.

Jádrem Stulzovy studie je nepochybně jeho starší článek věnovaný povstání saských sedláků z r. 1790 (Der Sächsische Bauernaufstand 1790 — v Zeitschrift für Geschichtswissenschaft 1953, roč. I, č. 1), rozšířený pak ještě o další výzkum. Autor však tento článek ve své studii necituje a není uveden, také v seznamu použité literatury. — Stulz zasadil saské povstání do širokého historického rámce. V první části studie se roze-psal o vývoji postavení venkovského lidu od 16. stol. do r. 1790. Druhou část věnoval vlastnmu vylíčení povstání saských sedláků z r. 1790, které zachvátilo během měsíce srpna přes 50 vesnic a bylo nejvýznamnějším povstáním venkovského lidu v Německu v době trvání francouzské revoluce. Ve třetí a poslední části své studie pojednal autor o dalším hnutí odporu mezi venkovským obyvatelstvem v Sasku v letech 1793—1794.

Alfred Opitz volil ve své studii obdobný postup jako jeho spolupracovník a proto i on začal své vývody přehledným vylíčením postavení saských měst a průmyslových oblastí od 16. do 18. století. V dalším pak ukázal, jak se odrazil vliv revoluční Francie v opo-sičním hnutí saské měšťanské inteligence, jak se projevil odpor proti stávajícím feudálním poměrům saským mezi drobným měšťanstvem, jak dále rostl ve stávkách a nepokojích řemeslnických tovaryšů, jakož i v hnutích manufakturních dělníků. Autor však celkem správně dověd vidět, že tato opo-siční hnutí a nepokoje měly často místní význam a namnoze izolovaný ráz. Proto z nich nakonec nemohla vyrůst organizovaná revoluční přesila, která by dokázala v základech ohrozit feudální režim a zvrátit jej.

Stulzova a Opitzova studie představují cenný přínos a obohacení našich vědomostí o problematice dosud opomíjené a zůstane jejich zásluhou, že tuto mezeru svými pracemi znatelně pomohli zahradiť, třebaže na druhé straně nelze autory uchránit výtek za některá drobnější nedopatření. Nicméně však obě práce představují kus dobré a poctivé práce historické, jejichž společnou zásluhou je rozhojnění a podepření nového poznatku, že totiž německý lid dokázal od časů Německé selské války (z r. 1525) znova nastoupit v době trvání francouzské revoluce na scénu světových dějin imponantním masovým vystoupením, kterým zanesl další významnou stránku do revolučních tradic německé historie.

Bedřich Sindelář

Hedwig Voegt, **Die deutsche jakobinische Literatur und Publizistik 1789—1800**. Berlin, Rütten & Loening, 1955, str. 244.

Práce Voegtova o německé jakobínské literatuře a publicistice v letech 1789—1800 je vítaným příspěvkem literárního historika k ohlasu francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století v německé literární i publicistické produkci, ve kterém najde i odborný historik mnoho užitečných podnětů a postřehů pro vlastní práci.

Po vymezení pojmu německého jakobinismu, jeho historických a literárních předpokladů ukazuje pak autor na úlohu lidu v „literární revoluci“ před r. 1789 a na literární vývoj po r. 1789. Vyzvedává při tom zejména spojené německé jakobínské publicistiky se zájmy lidu. Činí to však i s onou částí publicistiky, která kritizuje nikoli již feudalismus, nýbrž i kapitalismus (srov. vývody na str. 59—66). A tuto tvorbu kritizující kapitalismus autor